

אחר כותלנו

עלון לבוגרי ישיבת "הכותל" פּרשת "אחרי מות-קדשים" תשע"ב פּ מספר 67

סדר הגאולה מרן רה"י הרב ברוך וידר

בוגרים יקרים,

בבית מדרשנו שמענו את דברי מדרש שוחר טוב למזמור כ' "לְמַנְצַח מְזִמּוֹר לְדָוִד. יַעֲנֶךָ ה'", משל לאב ובן שהיו מהלכים בדרך ונתייגע הבן, אמר לאביו: אבא היכן הוא המדינה? (הכוונה כמובן למקום ישוב, אבל נזרקה בפי חז"ל המילה מדינה ובודאי לא לשוא הוא) אמר לו: בני, סימן זה יהא מסור בידך אם ראית בית הקברות לפניך, דע כי המדינה קרובה. כך אמר הקב"ה לישראל: אם ראיתם שהצרות מכסות אתכם, באותה שעה אתם נגאלים שנאמר "יַעֲנֶךָ ה' בְּיוֹם צָרָה".

מדרש מופלא זה בודאי לא בא רק ללמד תוכניות בנין ערים, אלא את סדר הגאולה כשחר המפציע מתוך החשיכה וכלשון הזהר הקדוש על "קדרותא דצפרא" (ח"ג דף רמט ע"א).

דורינו זוכה להיות הדור בו חיים נצולי התופת באירופה בימות השואה עם הבנים בני דור איילת השחר. דור הגאולה, כך אנו מיום השואה בסוף ניסן דרך יום הזכרון אל יום העצמאות.

יוצאים במעגל הישיבתי, זוכרים ומוקירים אנו את בני הישיבה שנפלו במערכות ישראל ומכח מסירות נפשם, נמשך לימוד התורה בבית מדרשנו ובזה פותחים אנו בע"ה את זמן קיץ.

זמן קיץ בו מגוייס חלק גדול מבני הישיבה, שיעורים ב' ו ג' נמצאים בשרות פעיל ואנו בישיבה משתדלים בע"ה לחזק את שערי ירושלים העוסקים בתורה והם הגורמים לחיילינו לעמוד במערכות ישראל.

הישיבה כולה על דורות בוגריה ומשפחותיהם ובני הישיבה ומשפחותיהם כולנו מאוחדים בכאב ובשמחה ובהודאה לה' על פדות נפשנו ועל הזכות לעסוק בתורה בתוככי ירושלים שנגאלה במערכות ישראל, מתוך תפילה לזכות, לראות בגלוי כבוד ה' וגלוי מדינת ישראל כיסוד כסא ה' בעולם (אורות עמ' קס).

קיץ טוב
הרב ברוך וידר
ראש הישיבה

תהילים של שבת – פרק ט"ו הרב ישעיהו הדרי

פרשת קדושים מתייחדת בשתיים: בצורת מסירתה ובשפע תכניה, כשבשיאה- הכלל הגדול: "וְאַהֲבַת לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ" (ויקרא יט,ח).

על צורת מסירתה כתוב בראשיתה "דָּבַר אֶל כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (שם,ב) ודרש ר' חייא (ויקרא רבה כד,ה) "פרשת זו נאמרה בהקהל". דהיינו, כינוס כל קהל העדה מכיוון שרוב גופי תורה תלויים בה. אפשר שכוונת הדברים שריכוז זה של המצוות משמעו שהם כללי הצווים והוראות התורה. כך גם מתפרשת, דעתו של ר' לוי במדרש על הריכוז והריבוי של המצוות המקביל והכולל את עשרת הדיברות, שגם הם נאמרו במעמד כל קהל ישראל.

מכאן גם פירושם של התנאים (ויקרא רבה שם) על המספור המרובה של הצווים (סיכום הקשיים במניין המצוות שישים- שבעים בא בהערות "במדרש רבה המבואר") עשיית כללים ו"עיקרים" למצוות בא בלשון חז"ל בביטוי "העמידן". כך דברי הגמרא (מכות כד ע"א) ביחס למזמורנו: "בא דוד והעמידן על אחת עשרה". מעשה תמצות כזה שמתפרש על פני דורות רבים בכמה "מהדורות" מתפרש ברש"י שם "שבתחילה היו צדיקים והיו יכולים לקבל עול מצוות הרבה, אבל דורות אחרונים לא היו צדיקים כל

א מְזִמּוֹר לְדוֹד ה' מִי יְגוֹר
בְּאֶהְלֶךְ מִי יִשְׁכֹּן בְּהַר קְדוֹשׁ: ב
הוֹלֵךְ תַּמִּים וּפְעֵל צֶדֶק וְדָבַר
אֱמֶת בְּלִבּוֹ: ג לֹא רָגַל עַל
לְשׁוֹנוֹ לֹא עָשָׂה לְרֵעֵהוּ רָעָה
וְחָרְפָה לֹא נָשָׂא עַל קְרֹבוֹ: ד
נִבְזָה בְּעֵינָיו נִמְאָס וְאֵת יְרֵאֵי
ה' יִכְבֵּד נִשְׁבַּע לְהִרְעוֹ וְלֹא
יִמַר: ה כִּסְפוֹ לֹא יִתֵּן בְּנִשְׁוֹךְ
וְשִׁחַד עַל נַקִּי לֹא לָקַח עֲשֵׂה
אֵלֶּה לֹא יִמוּט לְעוֹלָם:

כך, ואם באו לשמור כולן אין לך אדם שזוכה, ובא דוד והעמידן וכו', כדי שיזכו אם יקיימו י"א מצוות הללו וכן כל שעה, דורות של מטה הולכין וממעטין אותן".

הבנה שונה במקצת מזו של רש"י באה בדברי בעל "העיקרים" (מאמר ג,ל) "אין הכוונה לומר כי בעשיית י"א מצוות או שש או שלוש יקנה מן השלמות האנושי המדרגה שתושג מצד כל מצוות התורה. או שבהן יקנה מדרגה מה השלמות ולא בפחות,

אלא שכל אחד מן הנביאים היה מתכוון לעשות כללים כוללים מצות רבות מהתורה ומידות טובות כדרך שבני אדם עושים, כדי שעל ידם ישיג האדם מדרגה גדולה מהשלמות, כי למה שיקשה על כל אדם להעמיס על עצמו תרי"ג מצוות, וגם יקשה עליו לעשות מצווה כתיקנה מכל הצדדים, הייתה כוונת כל הנביאים לעשות כללים שעל ידם תושג מדרגה גדולה מהשלמות קרובה למדרגה המושגת על כלל המצוות, אף על פי שאי אפשר שתעלה למדרגה כמות. ומנה דוד י"א דברים שהם כללים למידות הטובות יותר ממה שהם כללים לדעות

האמתיות ולא למצוות. אבל כוונת דוד הייתה לעשות כללים שיכללו מצוות רבות ומידות טובות על ידם יקנה האדם מדרגה גדולה מן השלמות האנושית, כי מזהיר (דוד) שלא יחטא האדם במחשבה ולא בדיבור ולא במעשה ושיתקן מידותיו במידות הטובות הנמשכות מאלו הכללים, והזכיר עמהן קצת מצוות פרטיות שהיו נכשלים בהן בני דורו או שהאדם נכשל בהם בקלות וחושב שאינן עברות".

היריעה שפרש בעל "העיקרים" מתרחבת והולכת לתשתית המצוות- המידות ולצדדים האקטואליים המדגישים את צורכי כל דור ודור בחיזוקים הנדרשים לשעתם. כנראה שבעקבות פירושו של ר' יוסף אלבו, בעל העיקרים, הלך ר' ירוחם איש מיר ובספרו "דעת חכמה ומוסר" הרחיב העיון בכך שה"מידות" לא נזכרות בציווי התורה ובאמת אין צורך שיזכרו בתורה "ומידות הינן שורש התורה, מידות הן הדברים שבהן רוכש האדם את התואר אדם והן הינן כללי התורה, "דרך ארץ קדמה לתורה" כל התורה מוצאה ממידות, והלא גמרא ערוכה היא שהעמידן כל תרי"ג מצוות על המידות שהן הדרגה הקודמת לתורה, טרם שהולכים לקבל תורה צריכים למידות, והן הינם הכללים שמהם מסתעפת התורה".

הבעייתיות שבעימות בין ריבוי המצוות ותוכנן ובין התמצות והצמצום הנזכר בפרקנו והחששות למסקנות מוטעות מכך גרמו לעיסוק מרובה בנושא. כך למשל כתב הנצי"ב ב"העמק שאלה" (פרשת וזאת הברכה, שאילתא קס"ו אות ט"ו) "לא בא לומר שדוד בפרק שלפנינו אמר שהתנאי לגור באהליך, לשכון בהר קודשך ולעולם לא ימוט לקיים י"א הוראות אלו ואין צריך להיזהר ביותר ח"ו שהרי מלאכי הנביא האחרון הזהיר "זָכְרוּ תוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדֵי וכו'" (חגי ג,כב)

פרשת השבוע בהלכה – "ובחקתיהם לא תלכו" הרב לירון כהן

במדעו ובדעותיו. וכן הוא אומר "ואבדל אתכם מן העמים" לא ילבש במלבוש המיוחד להן ולא יגדל ציצית ראשו כמו ציצית ראשם ולא יגלח מן הצדדין ויניח השער באמצע כמו שהן עושין, וזה הנקרא בלורית. ולא יגלח השער מכנגד פניו מאזן לאזן ויניח הפרע מלאחריו כדרך שעושין הן. ולא יבנה מקומות כבנין היכלות של עכו"ם כדי שיכנסו בהן רבים כמו שהן עושין. וכל העושה אחת מאלו וכיוצא בהן לוקה."

הב"ח (יור"ד שם אות ב') ביאר בדעת הטור כי במקרים מסוימים חל איסור זה אף על איסור שכבר נתבאר בתורה: "פירוש אילו נאמר 'כמעשה ארץ מצרים' ולא נאמר 'ובחוקותיהם' הייתי אומר דכל שנקרא מעשה אסרה תורה אפילו בדברים שאינו חק להם, כגון שלא יבנו, תלמוד לומר 'ובחוקותיהם' לא דיבר אלא בחוקים החקוקים להם ולאבותיהם והם הנימוסים איש נושא איש וכו'. הנה שפירשו לאו זה על מה שכבר אסרה תורה איש נושא איש (היינו) שעובר גם על 'ובחוקותיהם'... וסבירא ליה לטור כי לאו זה כולל הכל אף מנהגים ונימוסות שלהם שאין עליו איסור מפורש בתורה."

מאידיך היראים (ספר היראים השלם סימן שי"ג) צמצם את היקף האיסור: "דלאו זה הוא נאמר בדוקא על החוקות שהורגלו בהם לשם תורה שלהן, וחכמים פירשו מה המעשים והחוקות שהורגלו לעשות לשם תורה בפרק במה אשה (מסכת שבת פ"ו), ובתוספתא מונה כל מה שהיה קבלה ביד חכמים שהיו מחוקותיהם ואין להוסיף עליהם כי אינן מסברא רק בקבלה."

הב"ח (שם) כתב להכריע בזה כדעת הרמב"ם: "והרמב"ם (שם) והסמ"ג (לאוין נ') וכך שיטת הפוסקים דלא כהיראים, אלא העיקר שבכל מה שמייוחד להם צריך הישראל להיות נבדל מהם אע"פ שאינו נזכר בדברי רבותינו, כי רבותינו הזכירו הדברים שהיו נוהגים הגויים באותן ימים, והוא הדין בכל מנהג הגויים שנתחדשו בכל הזמנים שצריך הישראל להיות נבדל ממנהגם במלבוש במנהג בדיבור, והכי איתא בספרי פרשת ראה פסקא כ"ט."

אך עדיין צ"ע שכן אף מדברי הרמב"ם והטור לא עולים גדרים ברורים בהגדרת המותר והאסור.

בגמ' בעבודה זרה (דף י"א ע"א) מצינו מח' ראשונים בעניין זה "גופא: שורפין על המלכים (את כלי תשמישם לאחר מותם לכבודם) ואין בו משום דרכי האמורי שנאמר (לצדקיהו בירמיה לד, ה) "בְּשָׁלוֹם תָּמוּת וּכְמִשְׁרָפוֹת אֲבוֹתֶיךָ הַמְּלָכִים הָרִאשִׁימִים אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנֶיךָ כִּן יִשְׂרָפוּ

האיסור ללכת בחוקות הגויים מופיע פעמיים בפרשתנו המחוברת, פעם אחת בכל פרשה.

"כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ובחקתיהם לא תלכו." (ויקרא י"ח, ג)
 "ולא תלכו בחקת הגוי אשר אני משלח מפניכם כי את כל אלה עשו ונקח בם." (שם כ', כ"ג)

המדרש בתו"כ דן מהם גבולות וגדרי איסור זה: "ובחקתיהם לא תלכו. וכי מה הניח הכתוב שלא אמרו. והלא כבר נאמר לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש וגו' וחובר חבר וגו' ומה תלמוד לומר "ובחקתיהם לא תלכו" שלא תלכו בנימוסות (מנהגים) שלהן בדברים החקוקין להם כגון טיטריות (בתי עכו"ם הקבועים להם) וקרקסאות (בתי משתאות שלהם הקבועים לאנשי לצון ונגינות שותי שכר) והאסטריות... ושמא תאמר להם חוקים ולנו אין חוקים, תלמוד לומר "את משפטי תעשו ואת חקתי תשמרו ללכת בהם אני ה' אלהיכם". עדיין יש תקוה ליצר הרע להרהר ולומר שלהם נאים משלנו תלמוד לומר "ושמרתם ועשיתם כי הוא חקמתכם ובינתכם." (ספרא פרשת אחרי מות פרק י"ג)

"מעשה ארץ מצרים... לא תעשו וכמעשה ארץ כנען... לא תעשו", יכול לא יבנו בניינות ולא יטעו נטיעות כמותם? תלמוד לומר "ובחקתיהם לא תלכו", לא אמרתי אלא בחוקים החקוקים להם ולאבותיהם ולאבות אבותיהם. ומה היו עושים? האיש נושא לאיש והאשה לאשה, האיש נושא אשה ובתה והאשה ניסת לשנים לכך נאמר "ובחקתיהם לא תלכו". (ספרא אחרי מות פרשה ט')

הראשונים נחלקו עד היכן הלימוד וההשפעה מהגויים נחשב בבחינת בנין בתים ונטיעת נטיעות המותרת, ומאיזו נקודה ואילך הלימוד מהם והספיגה מתרבותם נכנסת לגדר "ובחקתיהם לא תלכו". הרמב"ם (הל' עכו"ם פרק יא הל' א') ובעקבותיו הטור (יור"ד סימן קע"ח) הרחיבו את גדרי האיסור ופסקו את כל הדיעות שהובאו בגמ' במקומות שונים: "אין הולכין בחקות העובדי כוכבים ולא מדמין להן לא במלבוש ולא בשיער וכיוצא בהן, שנאמר "ולא תלכו בחקת הגוי" ונאמר "ובחקתיהם לא תלכו" ונאמר "השמר לך פן תנקש אחריהם" הכל בענין אחד הוא מזהיר, שלא ידמה להן, אלא יהיה הישראל מובדל מהן וידוע במלבושו ובשאר מעשיו, כמו שהוא מובדל מהן

דלשון חק משמע דבר אשר טעמו נעלם, אלא שרש"י תפס בלשונו כאלו אין בו טעם כלל לא נסתר ולא נגלה, והרמב"ן תפס עליו בכך ואמר שיש טעם אלא שאין נגלה. ובכיוצא בזה הוא שהזכירה תורה שלא לילך בחקותיהם דכיון שהוא עושה דבר משונה אשר אין בו טעם נגלה, אלא שהם נוהגים כן - אז נראה ודאי כנמשך אחריהם ומודה להם, דאל"כ למה יעשה כדברים התמוהים האלה.

וענין השני יש לאסור משום חקות הגוים הוא הדבר אשר שייך בו דנדוד פריצת גדר הצניעות והענוה ינהגו בו הגוים גם זה אסור. ואם הלכה בתנא דברייתא דספרי דקתני: שלא תאמר הואיל ויוצאין בארגמן אף אני יוצא בארגמן וכו'. הואיל ויוצאין בקלוסין אף אני וכו', שדברות הללו דברי שחץ וגאוה הם ולא באלוה חלק יעקב אלא דברי ישראל ודרכם להיות צנועים וענוים ירשו ארץ ולא לפנות אל רהבים, ואף גם זאת נראה דהיינו דווקא כשהוא עושה כדי להדמות אליהם ולא לתועלת ידועה כדמשמע הלשון דקאמר "שלא תאמר הואיל והם יוצאין וכו'". ולא קאמר סתם שלא יצא בארגמן או בקלוסין כמו שהם יוצאין, אלא ודאי נראה דלא שייך לאסור משום הולך אחר חקותיהם אלא היכא שהדברים מראים שהישראל מתדמה אליהם, כגון: שעושה מעשה התמיה אשר אין לתלות טעם בעשייתן אלא מפני חקם, וכן האומר הואיל והן יוצאין וכו' שהוא מכויין להתדמות אליהן כדפי' אבל בענין אחר לא... ואשר נשענו האוסרים על דברי הרמב"ם שכתב שיהיה הישראל מובדל מהם במלבושיו ושאר מעשיו וכו' אין משם ראייה כלל דפשיטא דהרמב"ם לא חייב להשתנות מן הגוי עכ"פ מדכתב אח"כ וז"ל: "לא ילבש במלבוש המיוחד להם" ולמה לו לומר המיוחד להם לימא לא ילבש במלבוש הדומה למלבושם, אלא ודאי דלא נאסר אלא במלבוש שכבר נתייחד אליהם ופרשו הישראלים ממנו משום צניעות.

בב"י וברמ"א (יור"ד קעח סע' א') הביאו להלכה את חילוקיהם של הסמ"ק והר"ן: "הגה: וכל זה אינו אסור אלא בדבר שנהגו בו העובדי כוכבים לשום פריצות, כגון שנהגו ללבוש מלבושים אדומים, והוא מלבוש שרים וכדומה לזה ממלבושי הפריצות, או בדבר שנהגו למנהג ולחוק ואין טעם בדבר דאיכא למיחש ביה משום דרכי האמורי ושיש בו שמץ עבודת כוכבים מאבותיהם, אבל דבר שנהגו לתועלת, כגון שדרכן שכל מי שהוא רופא מומחה יש לו מלבוש מיוחד שניכר בו שהוא רופא אומן, מותר ללבושו. וכן שעושין משום כבוד או טעם אחר, מותר (מהר"ק שורש

לף". נחלקו הראשונים בביאור גמ' זו. לדעת התוס' (ד"ה ואי) היות וישנו מקור בתנ"ך לשריפת כלי תשמישו של המלך מותר לעשות זאת אף שהעכו"ם עושין כן גם הם. בסברת הדבר כתב הגר"א בביאורו ליור"ד (סימן קע"ח סק"ז ושם בליקוט) שכיוון שהדבר מוזכר בתנ"ך הרי שלא מהגויים למדנו לעשות כן. לדעת הר"ן (ע"ז דף ב' ע"ב בדפי הר"ף) התורה לא אסרה אלא חוקות של עבודת כוכבים שהינם דברים של הבל ובטלה ושיש בהם צורך עבודת כוכבים, אבל דברים של טעם שרו, ובשריפה על המלכים טעמא איכא לשרוף לכבודן כלי תשמישן. לומר שאין אדם אחר עשוי להשתמש במה שנשתמש בו הוא. הגר"א (שם) דחה את פירושו של הר"ן שכן משמע מגמ' זו שאין די בכך שיש לנו טעם שכלי עצמי לעניין ללא קשר למעשיהם של הגוים, אלא רק לפי שהדבר כבר מוזכר בתנ"ך לכן הוא מותר. **החכמת אדם** (כלל פ"ט) סיכם את שיטת הגר"א בענין זה: "שמעתי מפי הגאון החסיד מורינו הרב אליהו ז"ל שאמר דיהרג ואל יעבור ואף שזה צריך עיון גדול, על כל פנים צא וראה כמה גודל האיסור בזה וכל בעל נפש ישים הדברים בלבו. וכל דבר שהוא חוק לעבודה זרה אף על גב דכתיב בתורה שהיו נוהגין בו ישראל, אסור משום בחוקותיהם (וכך מוכח בדברי בתוס', סנהדרין נ"ב ע"ב ד"ה אלא) ולכן המצבה אף על פי שהיתה אהובה לפני המקום בימי אבות לאחר שנעשה חוק לעבודה זרה כתיב (דברים טז, כב) "וְלֹא תִקֵּים לָךְ מִצֵּבָה", וכן שריפה על המלכים אילו היה חוק לעבודה זרה אף על גב דכתיב בקרא ויש לומר דהם למדו ממנו (מאיתנו), אפילו הכי אסור (ודלא כהר"ן שהתיר משום שיש לנו בזה טעם שכלי עצמי). אבל מה שאינו חוק לעבודה זרה אלא להבל ושטות, אם כתיב בתורה מותר, ואם לא כתיב אף זה אסור. ומטעם זה אסר הגר"א להעמיד אילנות בחג השבועות כמו שכתבו האחרונים כיון שכן נהגו בחג שלהם." (ביחס למנהג שטיחת העשבים בביהכ"ס יש להעיר כי רוב הפוסקים לא קיבלו בזה את דעת הגר"א והביאו מנהג זה להלכה כן ברמ"א אור"ח סימן תצ"ד סע' ג' ושם במג"א סק"ה)

הסמ"ק (שו"ת מהרי"ק סימן פ"ח) ניסה לקבוע גדרים ברורים באיסור זה: "לענ"ד נראה דדבר פשוט דלא לאסור משום חק אלא בא' משני חלקים, **האחד הוא הדבר אשר אין טעמו נגלה כדמשמע לשון חק.** וכדפי' רש"י בפי' חומש בפרשת קדושים וז"ל חקים אלו גזרות המלך שאין להם טעם לדבר עכ"ל. והרמב"ן כתב וז"ל החקים הם גזרו' המלך אשר יחוק במלכותו בלי שיגלה תועלת להם עכ"ל. הרי שהושוו שניהם

"וּכְמִשְׁרָפוֹת אֲבוֹתֶיךָ" וגו' ע"ש] לאו מינייהו קא גמרינן, הכא נמי כן, יעו"ש. ולפי המבואר דאינו אסור משום ובחוקותיהם רק מה שעושים לשם פריצות או עבודת כוכבים - קשה בכל השקלא וטריא בזה, שהרי אין בזה ובזה, בהריגת סייף ובשריפה על המלכים, לא משום פריצות ולא משום עבודת כוכבים, כי ההריגה בסייף הוא מפני שהיא מיתה קלה משארי מיתות והשריפה על המלכים הוא מפני הכבוד כמו שכתבתי, וצ"ל דטעמים אלו רק לנו הם, אבל לדידהו (לגויים) יש דברים אלה ענין עבודת כוכבים, וצ"ע."

בחומש תורה שלימה (פרשת אחרי מות אות כ"ז) הביא מדרש וז"ל: "תנו רבנן, עשרים וארבעה דברים מרחיקין את הישועה ומאריכין את הקץ ואלו הן... ומהלכי בחוקות הגויים. מנין שנאמר "וּבְחַקְתֶּיהֶם לֹא תֵלְכוּ".

פ"ח). לכן אמרו: שורפין על המלכים ואין בו משום דרכי האמורי (ר"ן פ"ק דעבודת כוכבים).

בעל התורה תמימה (הערות ויקרא פרק י"ח הערה ב') הקשה על גדרים אלו: "אך קשה לי לפי"ז מ"ש בסנהדרין נ"ב ב' מצות הנהרגין [הרוגי ב"ד] בסייף, כדרך שהמלכות עושה, ופריך ר' יהודה והכתיב "וּבְחַקְתֶּיהֶם לֹא תֵלְכוּ"? ואמרו לו חכמים, כי דבר המפורש בתורה לאו מינייהו קא גמרינן, ר"ל וסייף כתיב בתורה דילפינן מדרשה, ולא איכפת לן אם גם הם נוהגים כן, והביאו ראיה לזה מהא דקי"ל (ע"ז י"א ע"א) שורפין על המלכים [ר"ל במיתת מלכים שורפים בגדיהם וכלי תשמישם כדי שלא ישתמש בהם הדיוט], והאיך עבדינן הכי, והכתיב "וּבְחַקְתֶּיהֶם לֹא תֵלְכוּ", וגם הם נוהגים כן? אלא כיון דכתיב שריפה בתורה [דכתיב בצדקיהו (ירמיה לד,ה)

מתוך השיחה השבועית
הרב אביגדר הלוי נבנצל

החידושים שחידשו, אבל לסיים רק ש"ס ורק רמב"ם - אפשר גם אפשר. ואפילו אם לא היה אפשר, הרי כבר אמרו לנו חז"ל: "לא עליך המלאכה לגמור ולא אתה בן חורין להבטל ממנה. אם למדת תורה הרבה נותנים לך שכר הרבה", תקבל שכר לפי כמות התורה שתלמד, וא"כ מה אכפת לך אם לא תספיק ללמוד את הכל?

לר' חיים זוננפלד וצ"ל שהיה אחד מגדולי ישראל, היה אח שהיה יהודי פשוט, בעל חנות או משהו כיו"ב. אמר לו לר' חיים: למה לי ללמוד תורה? מילא אתה, גדול בישראל, כדאי לך ללמוד תורה. אבל אני הרי גדול בישראל לא אהיה, למה לי א"כ ללמוד? ענה לו ר' חיים: וכשאתה פותח את חנותך, סבור אתה שתהיה כמו הבארון רוטשילד? הרי יודע אתה שגם גם אם תפתח את החנות מבקר עד ערב לא תהיה כמו הבארון רוטשילד. אלא מה, למרות זאת פותח אתה את חנותך כדי להרויח כמה שתוכל להרויח, אם לא כמו הבארון רוטשילד, ואפילו לא כמו העשיר שבעירה שלך, עכ"פ כדי צורך פרנסתך, ואם לא כדי כל צורך פרנסתך, לפחות כדי חלק ממנה. אם בגשמיות חפץ אתה להרויח כמה שאפשר, גם אם ברור לך שלא תהיה עשיר, מדוע לא תחפוץ כן גם ברוחניות? מדוע לא תנסה גם שם להשיג כמה שתוכל, גם אם לא תהיה כר' עקיבא איגר או כשאר הגאונים?

אמרו חז"ל: "לא עליך המלאכה לגמור ולא אתה בן חורין ליבטל ממנה" (אבות פ"ב מט"ז). וכן אמרו חז"ל (ויקרא ר' יט, ב): "רְאֵמוֹת לְאֹיִל חֲכָמוֹת" (משלי כד, ז) (פי': החכמה נראית לאויל כדבר רם וגבוה, בלתי ניתן להשגה, ועל כן נשאר הוא באוילתו). א"ר יוחנן: (משל) לככר תלוי באוירו של בית מי שטיפש אומר: מי יכול להוריד את זה? מי שפיקח אומר: ולא אחר תלאו? ! (סימן שישנה אפשרות להגיע אליו)... כך מי שטיפש אומר: מי יכול ללמוד תורה שבלבו של חכם? מי שפיקח אומר: והוא לא מְאַחַר לְמַדָּה? ! אלא הריני לומד שתי הלכות היום ושתיים למחר עד שאני לומד את כל התורה כולה". הטיפש אומר: איך אפשר להספיק ללמוד את כל התורה? "נזיקין - ל' פרקים, כלים - ל' פרקים" (שם), א"א ללמוד כל כך הרבה! מה אומר החכם? הרי עצם מציאותה של המסכת מוכיחה, שהיו חכמים שלמדו אותה וסידרו אותה, וא"כ הרי שאפשר ללמוד ולהשיגה. היום יש אמנם ספרים לאין סוף, חושבני שגם אם שנים רבות כשנות מתושלח יחיה אדם, לא יספיק לקרוא את כלם ולהבינם, וכ"ש שלא יוכל לחדש בעצמו את כל

כולם צריך לקים, בא דוד והעמיד על י"א מצוות עיקריות שעליהם אדם צריך להתמסר במיוחד. ושוב, אין זה בא למעט מקיום שאר המצוות, אלא משום ירידת הדורות קבע דוד אחת עשרה מצוות עיקריות שבהם האדם צריך להשתלם שהם העיקר". אל מול הדברים האלה עומדת פרשת קדושים התואמת את מה ש"העמידו" גדולי הדורות בעקבות פרקנו.

מכאן מה שכלל ר' עקיבא על פי הפסוק בפרשתנו: "וְאֶהְבֶּתְּ לְרַעַךְ כְּמוֹךָ" - זה כלל גדול בתורה.

הרי דכל התורה כולה וכל החוקים בכלל, אלא הכוונה שהעושה מצווה אחת בזהירות יתרה שלא עבר עליה מימיו, כגון כיבוד אב ואם שמצוי לעבור עליה והוא נזהר בה, והוא הדין שאר מצוות כמותה. ועל פי כל האמור מתבאר דדוד העמיד הזהירות על י"א מצוות, והנביאים שאחריו פחתו לפי חולשת הדורות, וכן חבוקק שהעמידה על אחת היינו איזו מצווה אחת באמונה".

בסגנון דומה כתב חכם מחכמי דורנו בעל "שפתי חיים" (מידות כרך ב) "אומנם יש תרי"ג מצוות ואת

הרב הדרי -
תהילים פרק
ט"ו

ופניהם איש אל אחיו הרב גדי שליון

והיטיב לנו החתימה...

מעשה בחסיד שלרגל עסקיו הפליג אל ארצות הים, בדרך סער הים והגלים הגועשים שיברו את האוניה. החלה המולה גדולה, כל נוסעי האוניה מחפשים כיצד להינצל, והחסיד לבדו עומד לו על סיפון האוניה ונראה כמחכה לישועה משמים. "קח גלגל הצלה" צעקו לו המלחים בעיצומה של ההמולה - והחסיד בשלוותו בוהה בשמים. "לישועתך קיוותי ה'" מלמלו שפתיו בדביקות.

האוניה החלה לשקוע, כמעט כולם קפצו אל סירות ההצלה - והחסיד בשלו. חרטום האוניה נשאר רק הוא גלוי, והחסיד עומד עליו. "תפוס את החבל ועלה" זעק הרמקול מאניה מזדמנת שעברה במקום, "ישועת ה' כהרף עין" המשיכו למלמל שפתיו בדביקות.

והנה החסיד נעלם בגלי הים רק ראשו נראה. מסוק שחג מעל מקום האסון מחפש ניצולים זיהה את ראשו, כבל שולשל ועליו איש צוות החילוף "תן יד ואמשה אותך" צעק לו האיש עם הקסדה, וידידו בדרכו "אין עוד מלבדו" ... ובזה נגמרו חייו הקדושים.

כשהגיע לבית דין של מעלה שאלו אותו: ומה עם "וחי בהם", מדוע לא עמלת לחיות? ענה החסיד בצדקתו: קידשתי שם שמים והגעתי למדרגה של בטחון גמור בקב"ה וחיכיתי לישועתו.

"טיפש שכמותך" גערו בו המלאכים "כל צבא שמים בא להצילך, שלחנו לך גלגל, כבל, ואפילו מסוק, ואתה לא ראית בכך את ישועתו?!"

אנחנו נפגשים בחיינו עם הרבה קשיים. קשיים אישיים, חברתיים וכמובן זוגיים. ישנם האומרים: "יש קשיים, בעזרת ה' יהיה בסדר". "ה' יעזור". האם אנו צריכים לצפות לסייעתא דשמיא, או לסייע להופעה האלוקית להופיע ואז לצפות לעזרה?

הנעשה
בישיבה

שחרית, מסר ראש הישיבה, הרב ברוך וידר דברים ליום הזכרון ובהמשך היום הוקדשו שיעורי הגמרא היומיים לעילוי נשמת הנופלים. בשעות הבוקר פקדו בני הישיבה את קברות תלמידינו חללי צה"ל הי"ד בהר הזיתים, הר הרצל, הרצליה, אשדוד.

כמידי שנה, נערכה גם השנה חלוקת מילגות ע"ש אליהו ליברמן הי"ד, שמואל אורלן הי"ד, אריה שטראוס הי"ד ואסתר ציינגולד הי"ד.

אירועי יום העצמאות בישיבה הצטיינו באווירה

ימות הפסח, ימי הזיכרון והגאולה ועד חג השבועות, הכל מתערבב לכאורה, אבל היסוד הוא אחד: אמונה. האם אמונה היא מבט אל על חסר מעש מצידנו בהכרח?

הביטוי "אמונה" מופיע בפעם הראשונה בתורה דווקא כשיש חיבור בין מעשה האדם למבט וצפיה כלפי שמיא. עם ישראל נלחם בעמלק כמו שנלחמים וביחד עם זה: "והָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וַגְּבַר יִשְׂרָאֵל וְכַאֲשֶׁר יָנִיחַ יָדוֹ וַגְּבַר עַמְלֵק" (שמות יז, יא) ושם מופיע הביטוי הגדול הזה: "וַיְדִי מֹשֶׁה כַּבְּדִים וַיִּקְחוּ אֶבֶן וַיִּשְׂמִי תַחְתָּיו וַיֵּשֶׁב עָלֶיהָ וְאַהֲרֹן וְחֹר תָּמְכוּ בְיָדָיו מִזֶּה אֶחָד וּמִזֶּה אֶחָד וַיְהִי יָדָיו אֶמּוֹנָה עַד בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ" (שם, יב).

צריכים ידי אמונה, ידיים שעמלות, פועלות, יוצרות, אבל כל כולם אמונה. ביוצרם אמונה בנותן להם כח לפעול וליצור.

לא עוד ציפייה פסיבית לגאולה, אלא כצופה שמחפש מהמגדל כל תנועה, תזוזה במציאות ומקשר כל פעולה בטבע ופועל בכוחותיו, מבין ומאמין שכוחו ועוצם ידו מופעלים ע"י הקב"ה - זוהי ציפיית הישועה האמיתית. חג הפסח היה כולו שמימי, יציאה של עם מעבדות, מהמנטאליות של עבדות אל החרות - הכל מעשה אלוקים ללא הרבה אקטיביות אנושית. ספירת העומר הם ימים המחברים בין השמימיות, האלוקיות והוצאת כל הניפוח והחמץ שלנו כלפי שמיא, שלב בדרך אל עצרת יום שבו אנו מקבלים את התורה בשעה שאנחנו כבר יודעים שיש משמעות גם למעשינו.

אך זה טבעי, שבתוך ימים אלו יחולו ימי הגאולה, ימים של עמל ידני שלנו ועין בעין עם המבט של מה דורש מאיתנו ה' ונעש.

למדו אותנו ימים אלו את בניין הבית הנכון - עמל, עשייה וידי אמונה בהתמודדות עם כל קושי ונברר את המימרא "איש ואישה זכו" לא זכייה בפיס היוורד כנס, אלא הזדככות יומיומית בעמל, ואז ממילא השכינה תהיה בניהם.

חגיגת תוך הודאה לקב"ה על ניסיו ונפלאותיו עימנו בשיבת עם ישראל ובתקומת מדינתנו. סיקור נרחב ומפורט יימסר, א"ה, בעלון הבא.

● ברוך ה' זמן קיץ נפתח עם כוחות מחודשים לעמל התורה ובשבת הקרובה מתקיימת בישיבה שבת גיבוש לשמיניסטים מרחבי הארץ, קבוצה גדולה תתארח השבת בישיבה כבר מיום שישי הם יבקרו בעיר דוד ובשבת יחוו את חוויית ירושלים העתיקה בתוככי הרובע".

מהנעשה בישיבה

● במהלך חופשת בין הזמנים, התארגנו בני שיעור א' לערוך טיול משותף בצפון הארץ. הטיול נערך בימים שני-רביעי בשבוע שאחרי חג הפסח. ביום שני, נסעו בני השיעור לקיבוץ עין הנצי"ב, השוכן ליד העיר בית שאן, שם רחצו במימי המעיין הזכים והצלולים במקום. לאחר מכן, נסעו לכיוון היישוב עלמה שם התחלקו לקבוצות ויצאו למשימה אתגרית של ניוטים בהרי האיזור, ובסיומם, נסעו לקבר האר"י ומשם לארוחת הערב ולינת הלילה בהר מירון. ביום שלישי יצאו בני השיעור לטיול רגלי באיזור הירדן ההררי, במהלכו רחצו במי הירדן וסעדו את ארוחת הצהריים בסיומו של המסלול נסעו לארוחת הערב ולינת הלילה בחוף "מנחם". ביום רביעי, היום האחרון למסלול, ביקרו בני השיעור בחוף כינר, בירדנית ובטיילת של העיר טבריה.

יש לציין, כי הישיבה, שרואה חשיבות עצומה בגיבוש החברתי ובערך החינוכי המיוחד שבפעילויות אלו, סייעה לבני השיעור רבות

שאלות משו"ת אתר הישיבה

הנכם מוזמנים לשלוח את שאלתכם ל"שאל את הרב"

<http://www.hakotel.org.il/hebrew/ask-the-rav>

ברכת ספירת העומר לילד שהגיע לגיל מצוות במהלך הספירה
האם ילד שהגיע לגיל מצוות במהלך ימי ספירת העומר ממשיך לספור בברכה או ממשיך לספור ללא ברכה?

המשיב: מו"ר הרב אביגדר נבנצל שליט"א
אם ילד ספר ספירת העומר בברכה קודם שהגיע לגיל מצוות, יכול להמשיך לספור בברכה גם כשהגדיל בתוך ימי הספירה, כך פסק הגרש"ז אויערבך זצ"ל.

מזל טוב לרב אלי טובול, ליהודה מוזס, למנשה חורי לרגל אירוסיו בנו ● לרב יהונתן הלברטל, לאביעד בטר, ליצחק גוזלן, לשחר אשכנזי לרגל הולדת בנו ● לרוני שטרנר, לדניאל עידן, לאלעד ברנד לרגל הולדת בתו ● תנחומינו לרב משה נוימן, למיכה שוורץ, לאריק לוי בפטירת אביו ז"ל

בארגונו של טיפול זה ובטיפול בצרכים השונים.

● ביום א', ר"ח אייר, התקיים שיעור לבוגרי הישיבה במתחם חטיבת הביניים של ישיבת אמ"ת. שיעור זה, הינו תחילתו של מהלך חיזוק הקשר התורני והחברתי בין הישיבה לבוגריה. לאור זאת, נענה מו"ר הרב חיים ישעיהו הדרי שליט"א לפתוח את סדרת השיעורים. השיעור עסק במשמעותו של חודש אייר מתוך התבוננות בשמות השונים במקורות לחודש זה. הרב אף הזכיר בדבריו את חשיבותה של הישיבה כמקום בו צברו הבוגרים את מטענם הרוחני המקרין על חייהם אף מחוץ לישיבה. הרב אף שיתף את ציבור הבוגרים בקורת הרוח שיש לו במפגשים השונים עם בוגרי הישיבה.

בשיעור השתתפו כ-50 בוגרי הישיבה המתגוררים באזור פתח תקווה וגבעת שמואל. השיעור הבא ייערך, אי"ה, ביום שלישי א' סיוון, פרטים ימסרו בהמשך, בעלון הבוגרים ובאתר הישיבה. יש לציין כי שיעור זה נערך בשיתוף פרויקט בית מדרש ישיבתי, בו נוטלים חלק בוגרי הישיבה העובדים במקצועות השונים ומבקשים להמשיך ולקבוע עיתים לתורה. הישיבה מצויה בשיתוף פעולה עם בית המדרש הישיבתי בירושלים באמצעות שיעור שבועי קבוע שמעביר הרב שמואל נתנזון, ראש מכינת 'דידיה' מבית הישיבה. פרטים באגף הבוגרים באתר הישיבה.

מערכת העלון
אחראי תוכן חיים כהן
עורך תוכן עופר סיון
Misrad@hakotel.org.il
ישיבת הכתל - היכל וואהל
ת.ד. 603 ירושלים
91006
Tel:02-6288175
Fax:02-6271180

● ביום הזיכרון לחללי מערכות ישראל בבחינת - "לקדושים אשר בארץ המה" - הרוגי מלכות אין בריה יכולה לעמוד במחיצתן, ערכה הישיבה סדר יום מיוחד. לאחר תפילת ערבית וסדר ערב, התכנסו בני הישיבה לשמוע מפי ר' אהוד וולף, על דמותו של חלל, סא"ל יצחק סמואל ז"ל, שהיה חברו לישיבה והיה מראשי מערכת המרכבה ולוחמת שריון בצה"ל. לאחר השיחה, יצאו בני הישיבה לסיור לילי מודרך בהר הרצל שם שמעו מקצת מקורות חייהם של חללי צה"ל הטמונים בהר הרצל. לאחר תפילת

